

**Examensarbete i fördjupningsämnet Barndom och
lärande**
15 högskolepoäng, grundnivå

**Inomhusmiljö som grund till barns
utveckling och lärande**

*En intervjustudie om hur förskolläraren förhåller sig till och arbetar med den
fysiska inomhusmiljön i förskolan*

**Indoor environment as a basis for children's
development and learning**

*An interview study on how the preschool teacher relates to and works with the
physical indoor environment in the preschool*

Gabriela Dedaj

Abstract

Syftet med detta examensarbete är att undersöka förskolläraernas förhållningsätt till den fysiska inomhusmiljön i förskolan och hur de arbetar med den för att främja barns utveckling och lärande.

John Deweys teori om barns lärande har varit den teoretiska utgångspunkten i denna studie. Deweys begrepp lärmiljö, learning by doing och erfarenheter visade sig vara användbara i studien när det gäller hur förskollärarna beskrev skapande av inomhusmiljö.

Genom kvalitativa intervjuer med fyra förskollärare kunde jag undersöka deras erfarenhet kring ämnet på ett djupare plan. Insamlade empiri analyserades genom den valda teorin och begrepp.

Studiens resultat visar att förskollärarna är medvetna om vilken stor roll den fysiska miljön har för barn genom att de skapar sådan miljö som stimulerar barns lärande och behov. Det har visat sig att material ska vara genomtänkt och ha ett syfte och att förskolläraren har ansvar att introducera materialet på rätt sätt om lärandet ska kunna ske. Barn är i konstant görande och enligt förskollärarna är det oerhört viktigt att vara närvarande pedagog, för det är då man ser vad är barn i behov av och utifrån det skapa en lärmiljö som gynnar barn. Resultat visar att inomhusmiljö och dess innehåll ska väcka barns utforskande, vilja att leka och lära genom olika upplevelser som en lärmiljö erbjuder och alla dessa lärande process kopplas till Deweys teori om lärande.

Nyckelord: erfarenheter, förskollärarens förhållningsätt, inomhusmiljö, learning by doing, lärmiljö, lärande, utveckling

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte	7
1.2 Frågeställningar	7
2. Tidigare forskning	8
2.1 Miljö och material som grundpelare till barns samspel	8
2.2 Att inte begränsa barn med formalitet i förskolemiljön	9
2.3 Material, rum och tid som grundpelare i förskolemiljöer	10
2.4 Rätt bruk av material leder till mer framgång	11
3. Teoretisk perspektiv	13
3.1 John Dewey	13
3.2 Beskrivning av begrepp	14
3.2.1 Lärmiljö	14
3.2.2 Learning by doing	14
3.2.3 Erfarenheter	14
4. Metod	16
4.1 Semistrukturerade intervjuer	16
4.2 Urval	16
4.3 Genomförande	17
4.4 Etiska övervägande	18
4.5 Analysmetod	19
5. Resultat och analys	20
5.1 Tydlig struktur i miljö	20
5.2 Material som förskollärares viktigaste verktyg	22
5.3 Närvarande pedagog skapar miljö	24
5.4 Sammanfattning av analys	27
6. Diskussion	29
6.1 Diskussion av analys	29
6.2 Metoddiskussion	30
6.3 Relevans för förskolläraryrke	31
6.4 Vidare forskning	31
6.5 Slutsats	32
Referenslista	33
Bilaga 1 Intervjufrågor	35

1. Inledning

Läroplanen för förskola (Lpfö18, 2018) har riktlinjer och mål för hur förskolans verksamhet ska bedrivas. Där finns även riktlinjer kring fysiska miljöaspekter. Eftersom läroplanen (2018) kommer att vara min utgångspunkt i mitt framtida arbete som förskollärare, är det relevant att ta avstamp i styrdokumentet.

Lpfö18 (2018) betonar vikten av den fysiska miljön i förskolan, med tanke på att den har en central roll i barnens utveckling. Den fysiska miljön ska vara trygg, stimulera barnen samt vara anpassad till att stödja varje barns behov och intresse. Detta kan se annorlunda ut på olika förskolor; det kan bero på resurser samt vilken pedagogisk inriktning förskolan har, men principen om att förskolan ska vara en trygg och tillgänglig miljö är något alla har gemensamt. I Lpfö18 (2018) står det att miljön ska vara tillgänglig för alla barn och inspirera dem att samspeka och att utforska omvärlden samt stödja barnens utveckling, lärande, lek och kommunikation.

Vidare betonar Lpfö18 (2018) att miljön i förskolan ska erbjuda alla barn varierande aktiviteter i olika sammanhang. Lpfö18 (2018) menar att många valmöjligheter ger ökade förutsättningar för barnen att bredda sina lekmönster och val av aktiviteter. Detta betyder att förskolan ska kunna erbjuda mångfald av miljöer och material för att barn ska kunna utforska. Det kan vara olika lärmiljöer och lekar inomhus såväl som utomhus, samt olika material som främjar barns lärande och kreativitet. Barn ska kunna använda vardagsmiljön i förskolan som en arena för deras lärande.

Det som väckte mitt intresse för fysiska inomhusmiljön i förskolan är mina erfarenheter på min verksamhetsförlagda utbildningsplats (VFU) samt olika arbetsplatser jag haft inom förskolor. Jag har upplevt olikheter mellan alla förskolor. De olikheterna är främst barns beteende och hur deras lek fungerar. Jag fick möjligheten att se olika utformningar på miljön och olika material som används för att stimulera barn och en av största anledningar till utformningen var förskollärarens förhållningssätt.

I Skolverkets (2017) allmänna råd om måluppfyllelse i förskolan skrivs det att när den fysiska miljön inte är anpassad till antal barn i gruppen, kan det uppstå svårigheter och själva barngruppen upplevs för stor. Vidare bekräftar Skolverket att den fysiska miljön är

nyckelfaktor för att genomföra olika planerade aktiviteter. Björklid (2005) menar att den fysiska miljön sänder budskap till barn om huruvida de är välkomna eller inte i miljön. Författaren fortsätter skriva om att miljön i förskolan är den första miljön där barn möter formellt lärande, där lärandet ska enligt skollagen utgå utifrån ett planerat innehåll. Nordin-Hultman (2004) skriver också om pedagogiska miljöer där hon påstår att om man vill identifiera inlärningsmiljö, bör samspel mellan människan och miljön undersökas. Enligt Nordin-Hultman (2004) kan miljö och material ses som ett villkor för att se om ett barn framstår som kompetent eller om barnet är i behov av extra stöd i sin utveckling.

Jag tar utgångspunkt i John Deweys teori om lärande, och särskilt hans begrepp *lärmiljö*, *learning by doing* och *erfarenheter*. Jag använder dessa begrepp för att utforska hur förskollärare beskriver processen av att skapa en lärmiljö, med tanke på att barn är i konstant görande i förskolan. Där får de erfarenheter i samspel med andra individer och material. Allt detta sker i lärmiljöer. Björklid (2005) betonar vikten om medvetna förskollärare; med detta menar författaren att när man är medveten kan man skapa olika miljöer som är stimulerade och gynnande för barns utveckling på olika plan; social, kognitiv och fysisk. Därför är det viktigt för mig att göra denna studie, jag vill upplysa och höja medvetenheten kring förskolans miljö, eftersom den är en central del av förskolans verksamhet. Utifrån mina erfarenheter har blivande förskollärare inte fått tillräckligt med kunskap om hur man går till väga för att utforma den mest optimala miljön som Lpfö18 (2018) beskriver.

1.1 Syfte

Syftet med min studie är att undersöka och få förståelse om den fysiska inomhusmiljön i förskolan och hur förskollärarna arbetar med den för att främja barns lärande och utveckling. Genom att samla in empiri med hjälp av intervjuer som kvalitativ metod, som jag sedan sätter i kontext till relevant teori, vill jag att denna studie ökar medvetenhet och bidrar till forskning kring inomhusmiljö i förskolan.

1.2 Frågeställningar

1. Vilket förhållningsätt har förskollärarna i arbetet med att utforma den fysiska miljön?
2. Hur arbetar förskollärarna med att utveckla en miljö som de anser gynnar barnsutveckling och lärande?

2. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer jag att presentera tidigare forskning kring den fysiska miljön i förskolan. Jag kommer att resonera kring forskningens relevans för min egen studie. Jag valde dessa fyra forskningar för att de representerar något som jag också vill lyfta i min studie och därför blev de relevanta att använda. Tre första forskningar handlar om inomhusmiljö och den fjärde handlar om utomhusmiljö. Det som dessa forskningar har gemensamt med min studie är att alla vill belysa hur miljö och dess innehåll påverkar barns utveckling och lärande.

Jag har använt mig av databas Eric via Ebesco för att få fram nationella samt internationella forskningar. Mina söknyckelord var: förskola, preschool, early child education, kindergarten, miljö, inomhusmiljö, environment, room, lärande, utveckling, learning, development.

2.1 Miljö och material som grundpelare till barns samspel

Den första forskningen som analyserades *Place, space and materiality for pedagogy in kindergarten* är en studie skriven av Nordtømme (2012), som utforskar hur förskolemiljön och materialet som används i förskolan kan öka vitaliteten för barns engagemang i lek och interaktion. Författaren har anlagt ett sociokulturellt perspektiv för att kunna besvara sina frågor. Teorin involverar även Corsaro och Bourdieus teorier; Corsaros föreställning av maktindelning mellan barn och Bourdieus koncept om sociala mötesplatser som kraft. Denna studie har syftet att poängtera hur miljö och material påverkar relationer och mening i sociala sammanhang, samt visa hur det ser ut i olika miljöer.

Den etnografiska metod Nordtømme (2012) valde utfördes i två norska förskolor, som dessutom själva var intresserade av hur de kan optimera den fysiska förskolemiljön. Författarens tidigare kvalifikationer bidrar till en givande analys ur denna metod, en analys av barn i sociala sammanhang och samspelet mellan barn i olika miljöer. Metoden utfördes genom att Nordtømme (2012) valde två förskolor som tillhörde områden av väldigt lika socioekonomiska tillstånd, för rättvisare bedömning. Barn i samma ålder observerades i samma typ av miljöer, både inom- och utomhus. Nordtømme (2012) observerade på sidolinjerna lika mycket som hon integrerade med barnen, lärare och föräldrar, detta för att öka förståelsen till studiens frågeställningar.

Genom sin analys, kom författaren fram till att miljö och material lätt kan glömmas som viktiga faktorer till barns vitalitet. Ofta i förskolemiljöer betonar man enbart pedagogiken vilket bidrar till en mer formell omgivning, där sociala interaktioner i lek mellan barn inte betonas lika mycket. Detta menar författaren inte är rätt, vilket stärks med studier som tidigare gjorts. Vidare har det visat sig att genom att ha olika aktivitetsnivåer i rummet, kunde barn söka gemenskap från olika positioner, det är också viktigt att barn har överblick över leken, där de studerar leken innan de bestämmer sig för att vara med.

Denna forskning är relevant för detta arbete eftersom det centrala innehållet är grundat i hur miljön påverkar barnens engagemang och utveckling. Författaren har observerat barnet medan jag undersöker förskollärarna och deras förhållningssätt. Mitt syfte är att se hur förskollärarna arbetar med att utforma den inomhusmiljön i förskola för att säkerställa att samspel och gemenskap, som Nordtømme (2012) undersöker, ska kunna ske.

2.2 Att inte begränsa barn med formalitet i förskolemiljön

Den andra forskningen är en doktorsavhandling, *Rum, barn och pedagoger: Om möjligheter och begränsningar i förskolans fysiska miljö* skriven av Bergström (2013), som utforskar relationen mellan den fysiska förskolemiljön i samband med barn och förskollärare.

Bergström ser på förskolemiljön som den platsen barn tillbringar en majoritet av sin barndom, vilket lägger vikt på hur miljön ser ut. Bergströms (2013) avhandling har därmed ett fokus på hur barn formas av sin miljö, samt hur begränsningar och möjligheter av den fysiska miljön ser ut. Författaren har aktivitetsteori och affordance- konceptet som sina teoretiska utgångspunkter.

Denna doktorsavhandling, likt den föregående, utgår ifrån en etnografisk metod. Författaren argumenterar att med de använda teorierna, fungerar etnografi som en metod eftersom meningen inte är att utgå ifrån en ställning och hypotes, utan snarare skapa en hypotes utifrån observationer och interaktioner från förskolan. Författaren utförde detta genom att besöka förskolor i korta intervaller. Under dessa intervaller infiltrerade Bergström inte barnens bubbla på egen begäran, utan agerade som en neutral observatör som deltog när den blev tillfrågad. Detta menar Bergström (2013) är ett sätt att bibehålla en neutral miljö för barn att agera som de brukar, samt att det är ett sätt att inte försöka hitta likheter mellan barns samspel och vuxnas samspel, vilket ofta är en nackdel i etnografiska studier.

Genom sin analys med hjälp av de nämnda teorierna och metoden, kom Bergström (2013) fram till att det är viktigt att se chanser i barns miljö där barn själva kan upptäcka möjligheter till att agera självständigt och utvecklas på det sättet. Denna frihet som barn får med hjälp av sin miljö, bidrar till att förskolan inte ses enbart som en pedagogisk och formell del av barndomen, utan en essentiell faktor till barns tänkande och samspel.

Denna forskning är relevant till mina frågeställningar eftersom den studerar förskolemiljön som grund till hur barn formas. Jag såg mycket av mitt syfte i Bergström (2013) studie, eftersom tanken att göra mitt studie väcktes när jag insåg att barn spenderar så mycket tid i förskolan och är tvungna att vara i en viss miljö. Därför undrade jag om förskollärarna är ens medvetna om att barn kommer spegla den miljö förskollärarna utformar. Detta lät som ett viktigt uppdrag och som Bergström (2013) skriver, förskolan ska inte ses som bara en formell del av barndomen, utan de ska få det essentiella, som samspel, utveckla nya tankesätt, fritt utforska miljön som bidrar till deras utveckling.

2.3 Material, rum och tid som grundpelare i förskolemiljöer

Den tredje forskningen som användes i detta arbete är en doktorsavhandling skriven av Nordin-Hultman (2004) *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. I denna avhandling utmanar Nordin-Hultman (2004) till att omdirigera fokuset till den pedagogiska miljön samt organisationen av tid och rum i förskolan. Avhandlingen har fokus på att allt fler barn diagnostiseras och vill lyfta fram alternativa sätt att gå till väga för att skapa mer givande miljö för barn. Författarens syfte i denna avhandling är att lyfta vikten från barns individualitet och egenskaper som grund till utveckling och lägga vikten på den pedagogiska miljön i förskolor.

Nordin-Hultman utförde en empirisk studie som är baserad på observationer i förskolemiljöer. Observationerna utfördes i svenska och engelska förskolor och är uppdelade i tre olika kategorier; observation av material, rum och tid. Allt från hur lågt eller högt material placeras, hur funktionellt rummen är upplagda till hur schemalagningen för dagsprogrammet är upplagd analyserades genom att observera förskolemiljön.

I sitt resultat poängterar Nordin-Hultman att förskolemiljön, speciellt i de svenska förskolorna, kan ses som homogena och abstrakta. I samband med det påstår författaren att det finns lite utrymme till parallella aktiviteter och alternativa utförande av aktiviteter, vilket i sin tur leder till att barn blir begränsade i att forma olika sätt att skapa mening i förskolan. Nordin-Hultman menar att de tre pelare som nämndes ovan; material, rum och tid, har påverkan på barn och att rätt användning av pelarna kan leda till ökad inkludering bland barn. Slutligen, kan denna hänsyn till pelarna och anpassning av miljö efter mångfald i förskolan bidra till en mer inkluderande miljö i förskolan.

Jag relaterar till Nordin-Hultman (2004) studie eftersom jag såg under min VFU period att vissa förskollärare brukar se över miljöns betydelse och fokuserar på att anpassa barnet till miljön istället. Det var intressant att Nordin-Hultman (2004) tar upp att diagnostisering av barn har ökat i förskolor. Jag var med i diskussioner med pedagoger samt förskollärare kring barns beteende och behov och det var sällsynt hänt att pedagogerna nämnde inomhusmiljö som tillvägagångssätt att bemöta barnet. Därför vill jag genomföra min studie, jag vill lägga fokus på förskollärarens tankar och förhållningsätt kring hur de kan använda inomhusmiljö som verktyg att bemöta barnet i deras behov. Nordin-Hultmans (2004) doktorsavhandling är relevant för detta arbete eftersom den grundar sig i att observera hur rum, tid och material i förskolan kan användas som tillgång till mer framgång i förskolemiljöer.

2.4 Rätt bruk av material leder till mer framgång

Den fjärde forskningen är en doktorsavhandling, *Förskolegården, en pedagogisk miljö för barns möten, delaktighet och inflytande*, skriven av Engdahl (2014), och dess syfte är att undersöka förskolans utemiljö. Författaren lägger fokus på barns delaktighet och inflytande samt hur möten mellan barn ser ut på olika platser i utemiljön. Med socialpsykologiska teorier målar författaren upp en bild på hur det ser ut i verkligheten.

Forskningen utfördes med hjälp av en etnografisk metod, som bidrog till att förstå barnens meningsskapande, menar Engdahl (2014). Engdahl (2014) betonar att det är viktigt att hålla sig objektiv i sina observationer och ta hänsyn till att alla människor upplever sin omgivning och sig själva på sitt eget sätt. Engdahl (2014) utförde sin studie på tre olika förskolor, som är lokaliserade i norra Sverige, men som har särskiljande kännetecken.

Genom att analysera och observera främst barn i 4–6 åldern, kom Engdahl (2014) fram till slutsatsen att de tre olika förskolorna hade pedagogiskt lagda utemiljöer som bidrog till barnens ökade sociala kompetens och inflytande. Författaren menar att förskolornas varierande utemiljöer som erbjöd olika aktiviteter och intressen hjälpte till att barnen kunde hitta det de ville göra. Detta ledde till slutsatsen att barn utvecklas och engageras så mycket som de är hörda i förskolemiljöer samt så mycket som de har möjlighet till att välja aktiviteter och ha inflytande i hur aktiviteterna ser ut.

Trots att mitt arbete inte har fokus på utemiljöer, är denna forskning gjord av Engdahl (2014) relevant, med tanke på att den förklarar hur uppbyggnaden och utnyttjning av material kan vara ett tillgångssätt till att förbättra förskolemiljön. Engdahls (2014) studie visar att utformning av utemiljöer där det erbjuds varierande aktiviteter har ökat social kompetens och intresse hos barn. Detta perspektiv som Engdahl (2014) erbjuder är därför relevant för min studie för att jag vill komma åt hur förskollärarna arbetar med utformning av miljö för att enligt Engdahl (2014) har det visat sig att en väl utformad miljö gör att barn är mer engagerade och intresserade.

3. Teoretiskt perspektiv

Nu kommer jag att presentera min valda teori och de begrepp som jag kommer att använda för att studera förskollärares förhållningssätt kring förskolans inomhusmiljö. John Deweys lärandeteori och forskning intresserar sig mer om barns lärande, vilket sträcker sig utanför ramarna som detta arbete syftar på. Men det som är mitt syfte är hur förskollärarna skapar och utformar miljön som gynnar barns lärande och utveckling. Baserat på att jag vill se hur pedagoger använder sig av den fysiska miljön för barns inläring så blir dessa teorier relevanta. Jag valde John Deweys begrepp lärmiljö, learning by doing och erfarenheter för att de ger mer konkret svar på konsekvenser som en miljö har, beroende på hur den är utformad. När jag fick reda på att John Dewey (2004) menar att barn lär sig genom att göra (learning by doing) och att barnen sedan reflekterar över sitt resultat av görandet vilket leder till erfarenhet, blev det lättare att förstå meningen med exempelvis material.

Lärmiljö, learning by doing och erfarenheter kommer jag att använda för att analysera förskollärarens förhållningssätt och tankar kring arbete med inomhusmiljö. Dessa tre konkreta begrepp ger tydliga riktlinjer för hur förskolläraren kan arbeta med inomhusmiljö så att den gynnar barns lärande och utveckling.

3.1 John Dewey

John Dewey är en amerikansk pedagog och teoretiker som har haft en betydande inverkan på dagens utbildningssystem och förskola. Hans idéer har präglat våra moderna synsätt på lärande, utbildning, undervisning och fostran. Detta har manifesterats genom olika metoder och tillvägagångssätt som inkluderar individualiserad undervisning, projektbaserat lärande, grupparbeten och även påverkat utformningen av läroplaner i Sverige (Sundgren, 2011). Dewey menade att människan har egenvärde och förmåga att skapa sitt öde. Skolans uppgift blir att bidra till den enskilda barns utveckling och i sin tur bidra till att forma goda samhällsmedlemmar (Dewey, 2004). I en sådan skola, blir den enskildas barnets intresse och behov en självklar utgångspunkt för lärande, ett lärande som främst bygger på egen aktivitet. Pedagogens roll, enligt Dewey, är att bygga en bro mellan kulturarvet och lärandets spontana omvärldsuppfattning (Dewey, 2004). En central utgångspunkt i Deweys filosofi är att barn/människa är en samhällsvarelse. När man förstår att människan är i grunden social måste vi tänka hur vi utformar verksamheten i praktik.

3.2 Beskrivning av begrepp

3.2.1 Lärmiljö

Dewey (1999) skriver att vuxna utövar kontroll över ungas utbildning genom att reglera de miljöer där unga befinner sig. Dewey menar att genom att forma miljö sker indirekt uppfostran, för att enligt honom kan uppfostran inte ske direkt. Vidare menar Dewey att skolan är ett tydligt exempel på en miljö som utformats för att påverka elevernas moraliska och intellektuella synpunkter. Dewey (1999) utforskar lärmiljön med ett starkt fokus på den sociala dimensionen, där lärande äger rum i en specifik miljö och kontext där olika individer, var och en med sina unika erfarenheter, möts och engagerar sig i samspel, kommunikation och konstruerar gemensamt nya kunskaper.

Dewey (1999) skriver att en skolmiljö ska vara särskilt utformad så att pedagoger kan rikta barns uppmärksamhet mot specifika mål. Detta kan kopplas till att forskollärare har en viktig roll när det gäller utformningen av lärmiljön för att säkerställa att den används i enlighet med ett pedagogiskt syfte.

3.2.2 Learning by doing

Learning by doing (Dewey, 2004) är ett begrepp som innebär att man lär sig genom praktisk handling. Barn ges möjlighet att utforska sina egna idéer och lösningar genom att prova dem i praktiken, och efteråt reflektera över resultaten av sina handlingar. Detta tillvägagångssätt kan innebära att barn får experimentera och utföra vissa aktiviteter upprepade gånger innan en inre förståelse och lärande sker. Dewey (2004) förespråkar pedagogiken som tar fram barns naturliga sätt att vara och lära sig, där barn provar sig fram, erfara och upplever sitt eget lärande och är i sökande av svar. Dewey (2004) skriver att kunskap växer genom att individen manipulerar, experimenterar och observerar sin omgivning (Dewey, 2004). Learning by doing är ett viktigt begrepp i Deweys (2004) teori för att enligt honom bör barn utmanas till att vara lösningsfokuserade och handlingsberedd eftersom lärande är resultat av handling och erfarenheter. Om barn hade provat sina kunskaper som de får i skolan genom handling, skulle det stärka deras lärandeprocess.

3.2.3 Erfarenheter

Ett annat betydelsefullt begrepp är erfarenhet. Erfarenheter kopplas till begreppet learning by doing, eftersom man lär sig genom görandet och med det erfara.

Det är viktigt att barns erfarenheter och känslor ligger till grund av lärande. Dewey (2004) menar att även fast betoningen ligger på begreppet erfarenhet innebär det inte bara barns egna erfarenheter utan barn kan vara intresserade av andras erfarenheter eller böcker, det som står i dem kan bidra till deras erfarenheter. Det är den reflekterade erfarenheten som har betydelse, här spelar pedagogen en stor roll, med tanke på att vi människor är i behov av samspel och kommunikation med varandra för att enligt Dewey är det grundläggande egenskaper hos alla människor (Dewey, 2004).

4. Metod

4.1 Semistrukturerade intervjuer

Jag har använt mig av en kvalitativ metod för att undersöka mitt ämne. Min tanke var att komma åt förskollärares tankar och diskussioner kring inomhusmiljöns betydelse i förskolan. Kvalitativ metod enligt Alvehus (2019) har intresse för meningar eller innebörder snarare än statistiska samband. Kvalitativ metod är en tolkande forskning, vilket betyder, exempelvis, att alla kan tolka en text på olika sätt. Jag kommer att tolka mina intervjuer utifrån den teoretiska ramen som jag har valt, men om jag hade valt en annan teori skulle mina tolkningar varit helt annorlunda.

Jag har valt att använda semistrukturerade intervjuer, vilket betyder att mitt intervjuformulär (se bilaga 1) bestod av förutbestämda frågor med möjlighet till följdfrågor. I en semistrukturerad intervju har respondenten möjlighet till att påverka intervjun och jag som intervjuare ska vara en aktiv lyssnare och vara beredd på följdfrågor (Alvehus, 2019). Kvale & Brinkmann (2014) beskriver att semistrukturerad intervju liknar ett vardagssamtal fast den är professionell, den har ett syfte och specifik teknik. Den är semistrukturerad vilket betyder att den varken är ett vardagssamtal eller en bestämd slutet frågeformulär.

Alvehus (2019) belyser att intervju är ett väldigt effektivt verktyg som forskaren kan använda för att förstå hur respondenten känner, tycker, tänker och agerar i olika sammanhang. Detta var den främsta anledningen till att jag valde att använda intervju som forskningsmetod, jag ville föra en djup diskussion kring hur förskollärarna tänker kring förskolans inomhusmiljö och förklarar djupare sina förhållningssätt. Om jag hade exempelvis använt enkät som forskningsmetod, hade jag inte fått sådan inblick i förskollärares tankar, utan bara siffror och statistik.

4.2 Urval

Jag har valt två förskolor i två olika kommuner. En förskola är en kommunal förskola och den andra är en fristående Montessoriförskola. Eftersom jag har haft erfarenhet i dessa två förskolor, både genom jobb och VFU, har jag sett att utformningen av deras miljö ser väldigt

olika ut. Med detta ville jag få bredare svar på beskrivning av olika miljöer och deras resonemang kring utformning av deras inomhusmiljö.

Mitt urval baseras också på att alla respondenter var förskollärare som hade olika års erfarenheter inom förskolan och det pedagogiska arbetet eftersom jag ville få mer nyanserade svar från olika personer med olika års erfarenheter. Alvehus (2019) skriver att strategiska urval innebär att man som forskare väljer personer som man vet kan relatera till frågorna som ska undersökas samt att personerna har specifika erfarenheter kopplade till det undersökande ämnet. Denna påstående av Alvehus (2019) kan kopplas till resonemanget som användes för min studie. Genom att inte välja förskollärarna som bara har många års erfarenheter, riskerar jag inte att bli för strategisk (Alvehus, 2019). Det innebär att det kan finnas utrymme för ”misstag”, i mitt fall kanske inte perfekta svar med jättemycket erfarenhet kring förskolans miljö, men det är det som gör analysen intressant.

Beskrivning av förskollärarna som medverkade i min studie, alla namn är fiktiva. Filippa och Fatima arbetar på den kommunala förskolan:

Filippa har arbetat 12 år som förskollärare, hennes barngrupp består av 20 barn och barnen är 3–5 år.

Fatima har arbetat 4 år som förskollärare och hennes barngrupp består av 15. Barnen är 1–3 år.

Sara och Karin arbetar på Montessoriförskolan:

Sara har arbetat som förskollärare i 6 år, hennes barngrupp består av 16 barn. Barnen är 3–5 år.

Karin har arbetat som förskollärare i 25 år, hennes barngrupp består av 25 barn. Barnen är 3–5 år.

4.3 Genomförande

Efter sammanställningen av syftet och problemformuleringen, lades det fokus på att samla kunskap och tidigare studier om arbetets ämne. Detta ledde till mina 14 intervjufrågor som blev mitt manus under genomförandet av intervjuer. Genom att jag valde att genomföra en semistrukturerad intervju, kunde jag gå ut över mitt manus och ställa följdfrågor för att

anpassa frågorna efter respondentens nivå och om jag behövde vägleda respondenter tillbaka till ämnet. Alvehus (2019) menar att följdfrågor handlar om att uppmuntra respondenten att fortsätta prata och utveckla sina svar.

Efter att ha samlat kunskap om ämnet, kontaktade jag fyra förskollärare genom mejl om att delta i min studie. I förfrågan hade jag bifogat samtyckesblankett (se bilaga 2) som hade information om vad min studie handlar om, att intervjun skulle vara genom Zoom, med tanke på att det är en av metoderna som är godkända för inspelning av Malmö universitet, och de etiska övervägande var med i samtyckesblanketten. Alla fyra förskollärare accepterade förfrågan om att delta och vidare planering av passande tid för att genomföra intervjuerna gjordes.

Efter genomförda intervjuer, började jag med att transkribera inspelade materialet till text för att senare kunna analysera. Transkribering är första steg i analysen, där tal förvandlas till text (Alvehus, 2019). Efter att transkriberingen gjordes, kunde jag läsa igenom alla intervjuer och koppla relevanta svar till frågeställningar som jag sedan analyserade och kom fram till ett resultat.

4.4 Etiska övervägande

Kvale & Brinkmann (2014) menar att de etiska krav som ställs på forskaren, hjälper forskaren uppnå hög vetenskaplig kvalitet på kunskapen som publiceras. Det är viktigt att tänka på forskningsetiska krav som Vetenskapsrådet (2002) skriver om, *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. De är viktiga för att innan man genomför en studie, där människor är involverade och delar av sina tankar, ska man skydda deltagarna och visa respekt för dem. De fyra forskningsetiska krav har jag tagit med i samtyckesblankett som deltagarna fick, där jag presenterade mig själv och syftet med min studie, vilka metoder jag kommer att använda och varför samt deras rättigheter som deltagare. Samtyckesbrevet är bifogad (bilaga 2).

Informationskravet innebär att deltagare får en tydlig information om min studie, syfte, metoder samt informeras om deras rättigheter. Deltagarna informeras att de kan ställa frågor om min studie och att de kan även välja senare i studie att inte delta längre.

Samtyckeskravet innebär att deltagarna väljer om de vill medverka i studien eller inte.

Konfidentialitetskravet ser till att deltagarnas anonymitet skyddas, för att de ska känna sig trygga. Det ska inte kunna avgöras vilken förskola det är jag skriver om eller vilka personer som har deltagit. Jag har valt att använda mig av fiktiva namn och inte nämna förskolorna.

Nyttjandekravet innebär att det bara är jag som forskare som ska ta del av insamlade data som kommer att förstöras efter avslutad studie (Vetenskapsrådet, 2017).

4.5 Analysmetod

Inom den kvalitativa forskningsmetodiken är att ”sortera, reducera och argumentera” ett tillvägagångssätt för analys. Denna process hjälper mig att organisera samt analysera stora mängder av insamlade data på ett systematiskt sätt (Alvehus, 2019).

Att sortera betyder enligt Alvehus (2019) att forskaren, sorterar rå data, text, ljudinspelning osv. I mitt fall har jag transkriberat ljudinspelningar till text, efter det har jag delat upp det i mindre kategorier beroende på relevanta kriterier. Denna process kallas även för tematisering, jag sorterade bort material från mina anteckningar för att underlätta tematiseringen. Mina teman blev uppdelade utifrån förskollärarens svar och centrala begrepp som kom upp ofta när de beskrev deras förhållningsätt kring förskolans miljö. Tema i analysen blev: Tydlig struktur i miljön, material som förskollärarens viktigaste verktyg, närvarande pedagog skapar miljö.

Att reducera, menar Alvehus (2019), innebär att forskaren börjar förenkla den omfattande material genom att identifiera relevanta delar av informationen. Detta gjorde jag genom att jag uteslöt vissa delar av mitt material som inte var relevant till min studie, till exempel när respondenten svarade utanför frågans omfattning. Syftet med detta är att behålla det som är mest relevant och informativt.

Sista steget blir att argumentera (Alvehus, 2019). I denna del byggs analysen upp genom att relatera min insamlade data till den valda teorin. Materialet undergår en noggrann analys där flera aspekter placeras i sammanhang med den teoretiska utgångspunkten och de centrala begrepp som ligger till grund för min studie. Alvehus (2019) menar att det är genom denna koppling mellan analys och argumentation som man stärker kvaliteten och relevansen i min forskning och presentation

5. Resultat och analys

Jag kommer att presentera intervjuresultat och analysera dem utifrån min valda teori. Empiri har blivit sorterad och reducerad i försök att hitta mönster i olika svar. Utifrån det sorterade och reducerade materialet hittade jag teman som var följande: tydlig struktur i miljö, material som viktigt verktyg och närvarande pedagog skapar miljö. I den analyserande delen kommer jag att använda John Deweys begrepp för att tolka förskollärarens svar för att slutligen argumentera resultat (Alvehus, 2019). Begreppen som jag använder mig av är lärmiljö, learning by doing och erfarenhet.

5.1 Tydlig struktur i miljö

Dewey (2004) beskriver miljön som något barn är i behov av, barn behöver samspela med miljön för att kunna utvecklas och utmanas. Sara beskriver vad inomhusmiljö betyder för henne;

Miljön har för mig stor betydelse i det pedagogiska arbetet eftersom den skapar mötesplatser för barnen. Att skapa olika miljöer på avdelningen betyder att vi ger barnen bättre möjligheter att leka; vi stimulerar deras lärande och leken ska kunna pågå under längre tidperioder (Sara).

Fatima beskriver miljön som den tredje pedagogen, att den är oerhört viktig, det är det första barn ser när de kommer in.

Miljön är viktig, det är egentligen den tredje pedagogen, miljön ska vara inspirerande så att barnen blir nyfikna av miljön och den ska vara tydlig och lockande. Det är viktigt med tydliga lekhörnor och att miljön är tillgänglig för barnen (Fatima).

Tydlig och strukturerad miljö pratar även Karin och Filippa om; med påståendet att miljön ska kännas som ett hem, för det är deras rum. Filippa är säger att det är viktigt vad rummet signalerar direkt när barn kommer in, vilket material ligger framme, färger på hyllor, lådor samt väggar. Karin tror på en genomtänkt och förberedd miljö som pedagoger har varit med att utforma.

Jag har sett skillnader på miljöer som inte har varit så inbjudande som var kaotiska och hur det har påverkat barnet, med kaotisk menar jag stökiga hyllor, för många leksaker och material. Rummet ska vara inbjudande på så sätt att hyllor är längst väggarna, inga stängda rum utan öppna rum, för då har man som pedagog uppsyn över alla barn samt att det blir mindre konflikter (Karin).

Alla förskollärare som intervjuades, har upprepat begreppet ”barns intresse” flera gånger, de menar att deras intention är att barn ska må bra av den miljön som de befinner sig, det ska kännas som att de är hemma och att det inte är vuxnas värld utan deras. Detta gör alla fyra förskollärare genom att se till att möbler, som hyllor, bord, stolar och material, är på barns nivå. I sin tur leder detta till att barnen fritt kan röra på sig och göra det de känner för.

Rummet ska ge de frihet, barn ska känna ”wow det här är mitt rum, här utvecklas jag” (Karin).

Detta påminner mig om vad Bergström (2013) skrev i sin doktorsavhandling om vikten av att se på förskolans miljö som en plats där barn får frihet till att upptäcka självständigt och växa till egna individer. Genom att förskollärarna beskriver att allt ska vara på barns nivå, ger barn just den friheten som Bergström (2013) beskriver.

Förskollärarna tyckte att miljön är viktig för att barns beteende speglar miljön. Filippa berättar att miljön inte ska väcka stressiga känslor; miljön ska präglas av lugnande färger bland annat. Enligt Filippa ska det inte vara för mycket rött på vägarna, till exempel, det ska kännas lugnt när barnet kommer in och den röda färgen kan väcka motsatseffekt. Filippas resonemang speglar det Nordin-Hultman (2004) skriver om barns beteende, att fler barn diagnostiseras och därför utmanar hon förskollärarna att använda sig av material, rum och tid som verktyg till att möta barn i deras egna behov. Sara säger att hon arbetar med att miljön ska ge en lugn effekt på barnen, för att barn koncentrerar sig bättre och det betyder att barns lek kan pågå under en längre period. Både Sara och Filippa visar att de är medvetna om att olika faktorer; tid, rum och material, som Nordin-Hultman (2004) tar upp i sin doktorsavhandling, påverkar barns beteende och utveckling på olika sätt.

Förskollärarna visar medvetenhet kring att den fysiska miljön påverkar barnen och därför väljer de medvetet att använda rummet som en tredje pedagog. Filippa säger att det är viktigt att uppmärksamma vad rummet signalerar direkt när barnen kommer in; vad är det som erbjuds och om materialet som ligger framme är lärorikt och stimulerande. Detta kopplar jag till vad Dewey (1999) menar med vikten av utformning av en lärmiljö, där befinner sig barnen

en stor del av dagen och de uppfostras indirekt av miljön. Enligt Dewey blir det viktigt med vad ett rum signalerar eftersom förskolan påverkar barns moraliska och intellektuella ståndpunkter. Fatima förklarar att hon använder rummets utformning jämt för att främja barns individuella utveckling och behov.

Det är många barn med olika behov och att dela oss i grupper i olika rum och hörn blir viktig för att barnen ska känna sig lugnare och sedda av oss pedagoger. När jag får chansen att lyssna på barnen, blir det mindre konflikter speciellt eftersom det är småbarn (Fatima).

Dewey (1999) menar också att när barn får chansen till utforskande i en miljö, främjas barn till kommunikation med såväl andra barn som vuxna, det blir på så vis en del av den sociala aspekten i barns lärande. Detta har förskollärare visat sig arbeta med, de tycker att det är viktigt att utformningen av miljön ska bidra till utforskandet där de arbetar med att olika hörn är lockade och inspirerade. Lockade och utforskade hörn samt material leder till utforskande, vilket, enligt Dewey (1999), leder vidare till kommunikation och lärande.

5.2 Material som förskollärarens viktigaste verktyg

Alla fyra förskollärarna la stor vikt på medvetna val av material, det är deras främsta tillvägagångssätt att främja lärande hos barnen. Stimulerande material är viktigt, att det finns syfte med valda material som de erbjuder till barnen. Filippa och Karin delar liknande tankar kring vad material betyder för dem. De använder begreppet ”konkret material” vilket ingår i Montessoripedagogiken. Filippa påstår att förskolan hon jobbar på är en kommunal förskola utan specifik pedagogisk inriktning, men att hon använder Montessoriidéer om utformning av miljö och material. Karin, som arbetar på en förskola som använder Montessori inriktad, förklarar Montessori tankar kring material på följande vis:

Allt material vi lägger ut på hyllor ska ha ett syfte, det ska vara genomtänkt och inte bara leksaker som gör massa ljud och har olika färger. Med stimulerade konkret material börjar man på ett bestämt sätt, man arbetar med det och sedan avslutar det (Karin).

Filippa och Karin nämner motoriska aktiviteter, speciellt aktiviteter där barn använder händerna i samband med koncentrerat tänkande. Denna process väcker stor glädje hos barnen när de väl klarar av utmaningen. Denna koordination mellan motorik och aktivt tänkande menar Filippa och Karin är bra stimuli för barnens utveckling. Karin fortsätter med att

förklara att det finns studier som har skrivit om hand-ögakoordination och vad som händer i hjärnan när barn använder händer för lärande och detta ingår i hennes förhållningsätt.

Barns koncentration när barn går något meningsfullt i händerna, som exempelvis vattensprayflaska och torka borden, vilket är enormt koncentration och framfört allt glädje att vilja göra det, att känna att de ansvarar för att göra det. Stimulerade material ska barn kunna jobba med själva (Karin).

Fatima säger att hon inte tänker på något specifikt material som är stimulerade utan att hon följer barnets intresse och vad de gillar för att sedan utforma miljön efter det.

För mig finns det inget specifikt, beroende på vad barn gillar och visar intresse för, i köket har de inte erfarenhet de gillar att vara där. Klossar gillar de för att de bygger och rasar ner bygget och det gör de om och om igen för det glädje dem (Fatima).

Både Fatima och Karin säger att det blir viktigt att pedagogen introducerar miljön och materialet för barn som inte vet hur de ska använda det, för att material har ett syfte för lärande.

Jag har lagt fram pussel för att barn hittar sitt fokus när de spelar med pussel, små barn brukar hålla ut pusslet för de tycker det är roligt, men då händer det inget lärande; de ska förstå vad man behöver göra med materialet. Därför blir det viktigt med att vägleda dem, att introducera material är första steget till deras lärande (Fatima).

Sara säger att hon väljer material som ska stimulera barnens fantasi, skapar dialog och utvecklar barnets kreativitet.

Dewey (1999) menar att material i en lärmiljö har stor betydelse för barns handlingsmöjligheter samt görandet. Filippa och Karin sa att de ser till att välja material som kräver handkoordination, där barn ska lösa saker med användning av händer. Sara syftar på att locka barn med olika material, där de ska utforska genom lek och Fatima som lägger ut leksaker som barn är intresserade av och vill vara med i utforskandet, exempelvis i köket. Deras tankar kring material kopplar jag till Deweys (2004) begrepp learning by doing, eftersom han tycker att material ska barn känna på, använda, undersöka och få barn att utforska, för att det är det som leder till lärande. Vidare menar Dewey (1999) att barn bearbetar ny kunskap genom att de samspelar med miljön och material och på sådant sätt är inlärning fylld med lust och mening för barn (Dewey, 1999).

Fatima och Karin säger att, om inläring ska kunna ske genom material och miljö samt ha mening och lust som Dewey (1999) menar, är första steget att introducera miljön och materialet till barnen. Förskollärarna menar att varje material har ett syfte och det ska användas på rätt sätt om det ska väcka något slags lärande hos barnet. Förskollärarens förhållningsätt till material kopplar jag även till Nordtømme (2012), där hon skriver att material lätt kan glömmas som en viktig faktor som bidrar till barns livskvalitet. Både Nordtømme (2012) och Engdahl (2014) menar att val av material påverkar barns engagemang i lek och samspel med andra, vilket stämmer överens med Saras beskrivningar där hon säger att hon väljer material som får barn att skapa dialog, stimulera deras fantasi och kreativitet.

5.3 Närvarande pedagog skapar miljö

Att vara närvarande var något som alla förskollärarna tog upp. Att vara närvarande kan givetvis betyda olika saker för olika pedagoger, men det som mina samtliga informanter ger uttryck för att man som pedagog betraktar och/eller interagerar med barnens hantering av materialet. Att vara närvarande var en viktig nyckel till att skapa miljöer som främjar barns lärande. Enligt Filippa och Fatima är miljön ofta föränderlig, genom att vara närvarande kan de observera vad det är som barn dras till i lekar och vad är det som behöver ändras i miljön för att locka barnen på ett mer givande sätt.

Det är viktigt att observera, vi lyssnar på vad de säger och tittar på vad de gör. Om de inte tar fram exempelvis ett spel på jättelänge, tar vi bort det eller byter plats, i vinterträdgården byter vi ut material om de inte verkar leka med det (Filippa).

I köket ser vi mycket rollek; det är något de känner igen från hemmet, här är det viktigt att vara närvarande pedagog med ledande frågor som exempelvis: kan du hämta den gula vattenkannen, var är den gröna muggen, detta är en mugg och detta är en gaffel. Här får vi chansen att se hur många barn förstår. Genom miljön ser vi hur barn utvecklas och vilket stöd de behöver (Fatima).

Karin och Sara pratar också om att det är viktigt att vara närvarande, introducera materialet på rätt sätt så att barn kan nå lärande som är förknippad till materialet. Det som är annorlunda är att deras förskola är en Montessoriinspirerad förskola, vilket betyder att miljön redan är förberedd och att den inte ändras så ofta som Filippas och Fatimas miljö.

I Montessori finns det redan en förberedd miljö, så att barnet efter sitt intresse ska kunna välja vad de vill lägga sin tid på. När de är redo och mogna för språk exempelvis, spenderar de mycket mer tid där. Så det är hela tiden barns intresse, det individuella barnet som du följer så att de väljer i vilken takt de går. Det är barnet som är drivkraften, inte pedagogen (Karin).

Jag vill betona hur viktigt det är att vara närvarande och lyhörda under dagen, på så sätt förstår vi vad barn visar intresse för stötta barnet ännu mer med olika montessorimaterial (Sara).

Det visar sig att barns intresse ligger först hos alla förskollärarna, fast det ser olika ut på olika förskolor beroende på vilken inriktning förskolan följer. När förskollärarna observerar, märker de hur barn samspekar med andra barn men även vuxna, hur barn hanterar konflikter och hur den fysiska miljö och material har påverkan på både samspel och konflikter. När det gäller samspel i Montessoriförskolan beskriver Karin det så här:

Allt material visas av pedagogen, sedan arbetar barn självständigt. Barn leker med varandra ute på gården jämt, men inomhus samspekar de med varandra med varsitt material, de får socialt samspel men inte direkt genom lek, det är kloka konversationer som man hör och det är så fint då de ofta delar med sig vad de arbetar med och hur de arbetar (Karin).

Skillnaden på lek och socialt samspel på den andra skolan som undersöktes, som är en mer traditionell förskola är att det valda materialet gör att barn leker oftast med varandra och inte bredvid varandra. Exempel som Fatima tar ofta upp är köket, bilar, bygg, rollek, alla dessa aktiviteter får barnen att samspeka med varandra. Fatima beskriver att genom att medvetet titta på hur barn interagerar med varandra och vuxna i den utformade miljön, förstår de hur de ska hjälpa barnet att bli bättre på att samspeka med andra.

Vi observerar två barn varje vecka och lägger mer fokus på dem, vad de gör i miljön, utvecklar de språket, hur ser samspelet ut, vad det är som de lär sig genom miljön. Genom miljö och material ser vi hur de utvecklas och samspekar, om de delar med sig och frågar om material (Fatima).

Sara berättar att genom att vara en närvarande pedagog kunde hon bemöta barn med särskilda behov med hjälp av olika material. Hon arbetar mycket med inkludering och ett sätt att göra det på är genom att forma sådan miljö som gör samspel möjligt för alla barn, speciellt barn med särskilda behov.

Jag arbetar mycket med sensoriskt material, där barn med särskilda behov kan använda deras sinne för att stimulera dem. Jag skapar ett rum där det är sand på golvet som ger barnet en viss känsla under

fötterna, släcker ljuset och tänder bara ljusa stenar. Jag bygger med reflekterade material och sedan lägger djur på bygget, efter jag har byggt klart leker jag med ljuset så att det blir skugga på vägen, det brukar se ut som djungel. Barn älskar det och det skapar fina konversationer i leken (Sara).

Dewey (2004) skriver att genom samspel med andra, bildar individer erfarenheter. Han menar att erfarenheter är produkter av ens upplevelser och att barn har potentialen att forma sina tankar och handlingar baserat på samhällets behov, normer och principer. Beroende på vilken inriktning förskolan väljer att ha och vilket förhållningssätt förskollärarna har, påverkar det vad barn får för erfarenheter. Det som är gemensamt i båda förskolor är att barn får erfarenheter genom "learning by doing" och genom de handlingar som närvarande förskollärarna har presenterat för barnen. Erfarenheter är tätt kopplat till learning by doing, där barn lär sig genom att göra och det resulterar i bildning av erfarenheter. Dewey (2004) förklarar att det är genom erfarenheter som barn lär sig, och det har förskollärarna visat att de strävar mot. Sara skapar sensoriskt rum för att inkludera barn i behov av särskilt stöd i lek och andra barn verkar älska att få erfara att leka med ljus och andra sensoriska material lika mycket som barn i behov av särskilt stöd. Genom att vara närvarande och förändra miljön efter barns behov ser de till att främja barns utveckling mot nya erfarenheter och kunskaper. Förskollärarens förhållningsätt om att vara närvarande och lyssna på barns behov påminner mig om Bergströms (2013) studie, där hon menar att barn tillbringar en stor del av sin barndom i förskolan och förskollärarna verkar försöka göra så gott de kan för att barn ska ha det bra i förskolan, genom att de utformar rummet efter barns behov, intresse, lockar barn till nya erfarenheter, kunskap, lek och försöker arbeta med att inte begränsa barn genom miljö som Bergström (203) skriver om. Engdahl (2014) skriver också om vikten om barns inkludering och inflytande över sin miljö, han menar att barn utvecklas och engageras så mycket som de är hörda i förskolemiljöer. När Sara skapar lärmiljö för att locka intresse hos barn i behov av särskilt stöd, får barnet känslan av inkludering och barnet får chansen att utvecklas.

5.4 Sammanfattning av analys

Syftet med denna studie var att undersöka hur förskollärarna förhåller sig till inomhusmiljö i förskolan och hur de utformar en miljö som främjar barns lärande och utveckling. Resultatet visar att förskollärarna är medvetna om hur viktig miljö är i deras arbete. Som Fatima förklarar, enligt henne är miljö en tredje pedagog. Förskollärarna visar förståelse för vilket kunskapsmaterial som de väljer åt barnen kan tillbringa. Hur miljön är utformad är avgörande för barns utveckling inom olika aspekter som exempelvis individuell utveckling, samspel, språk, självständighet. Dewey (1999) talar om detta i sin beskrivning av vikten av lärmiljöer, att miljö där barn vistas är viktigt eftersom miljön uppfostrar barn indirekt. Karin säger att barn ska känna att det är deras rum, där allting är på deras nivå och de kan röra sig fritt, det är viktigt för deras självständighet. Dewey (1999) stödjer detta med att skriva att lärande sker i en specifik miljö och kontext där olika, unika individer med olika erfarenheter möts och engagerar sig i samspel och gemensam konstruktion av ny kunskap.

I resultatet visar förskollärarna att vara närvarande pedagog är en viktig del av deras förhållningsätt kring utformning av lärmiljö. Det visar sig att vara närvarande underlättar processen av att utforma en miljö som passar barnen och vad de är i behov av. Förskollärarna förklarar att de väljer material som stimulerar barns lärande; konkret material där det finns start och avslutning med materialet. Här har Deweys (2004) ”learning by doing” visat sig tydlig i deras förhållningsätt där förskollärarna väljer medvetet material som stimulerar barn till att göra, undersöka, utforska och använda händer till att göra utföra aktiviteten. Detta är grunderna till ”learning by doing” eftersom lärandet sker genom handlingar i praktik.

Det har visat sig att förskollärarna använder miljö till deras fördel för att se hur barn samspelar och vad barn har behov av för deras optimala lärande. Resultatet visar några skillnader mellan en Montessori inspirerad förskola och en vanlig traditionell förskola. Miljön är mer föränderlig i den traditionella förskolan, Montessori har en redan förberedd miljö där barn väljer utifrån deras intresse, medan i den traditionella förskolan lyssnar man oftast på barnen och förskolläraren bildar miljön baserat på det. Samspel ser annorlunda ut i de två förskolorna; Fatima säger att barn leker med varandra, frågar om att låna leksaker och ibland frågar de inte alls utan bara tar från varandra, medan Karin säger att i Montessoriförskola har man en av varje material, där barn lär sig vänta på sin tur och barn leker bredvid varandra

istället för att leka med var sitt material och kommunicera. Jag har kopplat in Deweys (2004) begrepp erfarenhet, där han skriver att pedagogen är viktig, för det är de som skapar miljöer där barn får möjligheter till att samspela och kommunicera med varandra. Dewey (2004) menar att erfarenhet innebär inte bara barns erfarenheter som de själva har bildat; barn kan även ta del och lära sig av andras erfarenheter, vare sig det gäller andra barn eller pedagogerna. Förskollärarna säger att allt ska vara på barns nivå för det är deras värld, där de samlar in erfarenheter, kunskap, lärande och spenderar deras barndom.

6. Diskussion

Nedan kommer jag att resonera kring mitt resultat med koppling till tidigare forskning. Jag ska sedan diskutera och problematisera mitt metodval samt resonera kring studiens betydelse för yrket och förslag för vidare forskning.

6.1 Diskussion av analys

Mina frågeställningar var: Vilket förhållningsätt har förskollärarna till den fysiska inomhusmiljö i förskolan och hur arbetar de med att utveckla inomhusmiljön som gynnar barnutveckling och lärande. Jag tycker att mina forskningsfrågor har blivit besvarade genom intervjuer med tanke på att förskollärarna visade deras förhållningsätt och hur de arbetar med inomhusmiljö. Det som väckte tankar hos mig var att förskollärarytbildning skulle behöva lägga mer vikt på utformning av den fysiska miljön och val av material eftersom det har visat sig vara en jätteviktig faktor i barnutveckling och lärande. Detta har Nordtømme (2012) skrivit om i sin studie, där miljö och material lätt kan glömmas som viktiga faktorer. Både Nordtømme (2012) och Bergström (2013) menar att förskolan inte ska ses enbart som formell pedagogik utan som frihet till att leka och skapa sociala interaktioner med andra individer. I min studie framkommer det att förskollärarna prioriterar samspel, inkludering och lek genom att utforma ett rum där dessa aktiviteter kan ske, de har inte nämnt undervisning och formell pedagogik på något sätt, de vill att barn ska känna sig som hemma och lägger mycket fokus på att barn ska utforska i sin egen takt. Nordtømme (2012), liksom de intervjuade förskollärarna, betonar vikten av att utforma ett rum som är mer öppet, där barn har överblick över leken och kan studera den innan de bestämmer sig att vara med.

Det har visat sig att Montessoriförskola inte är lika föränderlig som den traditionella förskolan, där pedagoger byter inte lika ofta material och miljö utifrån barns behov och intresse så som den kommunala förskolan gör. Montessori förskollärare säger att det finns redan en förberedd miljö och barn väljer utifrån deras intresse vad de vill arbeta med. Detta kopplar jag till vad Nordin-Hultman (2004) skriver om; det finns risk att barn blir begränsade i att skapa mening i förskolan när det finns lite utrymme för olika aktiviteter. Vidare menar Nordin-Hultman (2004) att anpassning av miljö efter mångfald i förskolan bidrar till en mer inkluderande miljö vilket förskollärarna har visat att de arbetar med på ett inkluderande sätt.

Deras förhållningsätt är att vara närvarande och lyssna på vad barn är i behov av och därefter anpassa miljön som gynnar barnsutveckling. Sara som arbetar på Montessoriförskola, använder sig ofta av det sensoriska rummet som de har och där bygger hon för barn som har särskilda behov olika moment som väcker hens nyfikenhet i samband med att även andra barn inkluderas i aktiviteterna. Engdahls (2014) studie om utomhusmiljö påminner mig om Saras förhållningsätt, där han skriver att bland varierande utemiljöer som erbjöd olika aktiviteter och intresse kunde barn hitta det de ville göra och detta ledde till slutsatsen att barn utvecklas så mycket som de är hörda i förskolemiljöer samt så mycket som de har möjlighet till att välja och inflyta. Även om Engdahls (2014) studie handlar om utomhusmiljöer, är material och utformning av miljö lika viktig utomhus som inomhus och förskollärare ansvarar för utformning av båda. Slutligen visar resultat av min studie att förskollärarens förhållningsätt och arbete speglar det Lpfö18 (2018) skriver om vad miljö i förskolan ska vara:

”Miljön ska vara tillgänglig för alla barn och inspirera dem att samspeka och att utforska omvärlden samt stödja barnens utveckling, lärande, lek och kommunikation. Miljön i förskolan ska erbjuda alla barn varierade aktiviteter i olika sammanhang. Många valmöjligheter ger ökade förutsättningar för barnen att bredda sina lekmönster och val av aktiviteter.” (Lpfö18, 2018, s. 7).

6.2 Metoddiskussion

Jag valde kvalitativ metod i form av semistrukturerade intervjuer, vilket jag anser har fungerat bra. Genom att använda intervju som metod kunde jag komma åt förskollärarnas tankesätt, beskrivningar och förhållningsätt tydligt. Jag fick insikter i hur de arbetar med inomhusmiljö samt hur deras förhållningsätt är i samband med detta arbete. Redan från första intervjun märkte jag att mina intervjufrågor var lite upprepande som fick mig att fundera om jag ska ha färre frågor men till slut fortsatte jag med samma frågor. Även fast det upplevdes upprepande, ledde det till mer utvecklade svar från respondenterna. Detta var hjälpsamt i analysen för att jag lättare kunde sortera och tematisera utifrån vad som verkade komma upp ofta i deras svar. Jag funderade på att använda mig av observationer som forskningsmetod i samband med intervju, men jag var tveksam om att det skulle kännas som att jag ska bedöma förskolläraren och hennes förhållningsätt. Observation skulle kanske passa bra om mitt fokus skulle vara bara på barn och hur de använder rummet, vilket kan vara bra för framtida forskning.

Att spela in intervjuer gick smidigt genom Zoom och det tyckte respondenterna med. Inspelning av intervjuer underlättade transkribering processen eftersom jag kunde gå tillbaka och lyssna flera gånger på den inspelade intervjun för att inte missa viktiga meningar. Det som jag kan problematisera kring att utföra intervjuer digitalt är att jag upplevde att jag avbröt mina respondenter några gånger. Detta kan bero på dålig täckning som fördröjde ljudet. Det gjorde det också svårt för mig att på naturligt sätt flika in och ställa följdfrågor och smidigt kommunicera med respondenterna. Jag tycker att intervjun skulle kännas mer naturlig om jag var i ett rum med respondenter och spelade in genom diktafon. Efter första zoommötet, funderade jag på att höra av mig till mina respondenter om vi kan genomföra intervjun på plats, men då innebar det att respondenterna hade varit tvungna till att tänka om sin tid i verksamheten igen, efter att de redan hade löst tiden att genomföra Zoom mötet, och jag ville inte störa verksamheten och deras planerade tid.

6.3 Relevans för förskolläraryrke

Jag tycker att min studie har stor relevans för förskolläraryrket eftersom det har visat sig att arbete med inomhusmiljö är en viktig del av verksamheten. Jag anser att det är viktigt att förskollärarna och andra pedagoger är mer medvetna om vad inomhusmiljö betyder och vilken påverkan den har på barnet. Det skulle gynna förskollärarna att få mer kunskap om miljö för att kunna främja barns utveckling och lärande genom miljön.

6.4 Vidare forskning

Min studie har gett en inblick hur förskollärarna förhåller sig och arbetar med inomhusmiljön för att främja barns lärande samt utveckling. Mitt förslag till vidare forskning är att genomföra en djupare forskning i detta ämne med observationer under längre period samt att intervjua både barn, pedagoger samt förskolechefen för att belysa olika tankar och perspektiv kring inomhusmiljö. Detta tillvägagångsätt skulle kanske ge en grundlig översikt av arbetet med den fysiska inomhusmiljön i förskolan.

6.5 Slutsats

Genom min studie har jag fått förståelse för hur viktig miljö är för barnen och att förskollärarna ska vara medvetna om hur miljön kan påverka barnet. Mina studieresultat visar att förskollärarna förstår påverkan som inomhusmiljö har på barnen. De utnyttjar inomhusmiljö och material till deras fördel för att på bästa sätt gynna barns utveckling och möta barnets behov. Det har visat sig att Montessoriförskolan och den kommunala förskolan har visa olikheter, där miljön i den kommunala förskolan är mycket mer föränderlig. Karin säger att i Montessoriförskola är miljön redan förberedd och den byts inte ofta medan Fatima på den kommunala förskolan säger att man byter material utifrån vad barn är intresserade av och förskolläraren utgår utifrån barns önskemål. På båda förskolor har det visat sig att förskollärarna strävar mot att barn ska må bra i den inomhusmiljö som de utformar. Barns trivsel verkar vara deras prioritet eftersom de beskriver att de vill att barn ska känna som att rummet är deras hem, att rummet speglar det barn är intresserade av och att förskolan är en arena där de kan samspele med andra barn och vuxna. Min studie och tidigare forskning har visat att barn formas i den miljön som barn befinner sig i och det hade varit betydelsefullt om förskollärarna och pedagoger tar del av dessa studier och vidare utvecklar sin kompetens kring miljöer i förskolan. Ju fler förskollärarna ökar sin medvetenhet kring betydelse av miljön desto bättre kan de främja barns lärande och utveckling.

Referenslista

Alvehus, Johan (2019). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. 2. uppl. Stockholm: Liber

Bergström Eriksson, Sofia (2013). *Rum, barn och pedagoger: om möjligheter och begränsningar i förskolans fysiska miljö*. Diss. Umeå: Umeå universitet, 2013
Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-67667> [Hämtad 2023-09-16]

Björklid, Pia (2005). *Lärande och fysisk miljö: en kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Dewey, John (1999). *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Daidalos

Dewey, John (2004). *Individ, skola och samhälle: utbildningsfilosofiska texter*. 4. utg. Stockholm: Natur och kultur

Engdahl, Karin (2014). *Förskolegården: En pedagogisk miljö för barns möten, delaktighet och inflytande*. Diss. Umeå: Umeå universitet, 2014
Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-86738> [Hämtad 2023-09-16]

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Tredje [reviderade] upplagan Lund: Studentlitteratur

Läroplan för förskolan: Lpfö 18. (2018). Stockholm: Skolverket Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=4001> [Hämtad 2023-09-11]

Nordin-Hultman, Elisabeth (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Diss. Stockholm: Univ., 2004

Nordtømme, Solveig (2012) *Place, space and materiality for pedagogy in a kindergarten*, *Education Inquiry*, 3:3, 317–333, <https://doi-org.proxy.mau.se/10.3402/edui.v3i3.22037> [Hämtad 2023-09-16]

Skolverket (2017). Skolverkets allmänna råd med kommentarer.
<https://www.skolverket.se/getFile?file=3749> [Hämtad 2023-09-11]

Sundgren, Gunnar (2011). ” John Dewey- reformpedagog för vår tid?” i *Boken om pedagogerna*, av A. Forssell. Stockholm: Liber AB.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet Tillgänglig på Internet:
https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf [2023-09-19]

Vetenskapsrådet. (2017). God forskningsed. Stockholm: Vetenskapsrådet Tillgänglig på Internet: https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf?fbclid=IwAR0dAoAD528ti33Kg83Grr60C3_M8o5E1wN7IytDQiODZI2aS_7P9ug8mNE [2023-09-19]

Bilaga 1-Intervjufrågor

Bakgrundsfrågor:

1. Hur många år har du arbetat som förskollärare?
 2. Hur många barn är det i barngruppen?
 3. Vilken ålder har barnen i barngruppen?
-
1. Vad betyder miljön för dig som pedagog?
 2. Kan du kort beskriva den inomhusmiljö ni har nu?
 3. Hur viktig är rummets utformning anser du?
 4. Har ni gått någon kompetensutveckling angående den fysiska miljön?
 5. På vilket sätt använder du som pedagog dig av inomhusmiljön?
 6. Hur har ni anpassat miljön utefter barngrupp?
 7. Vilken betydelse anser du att miljön har för barns lärande och självständighet?
 8. Vad anser du vara ett stimulerande material?
 9. Hur mycket utgår ni ifrån barnens intressen när ni utformar den fysiska miljön?
 10. Hur relaterar ni barnens beteende med miljöns utformning?
 11. Hur tillåtande är er fysiska miljö?

Bilaga 2-Samtyckes blankett

LÄRANDE OCH SAMHÄLLE
BARNDOM-UTBILDNING-SAMHÄLLE

På förskolläraryrket utbildningen vid Malmö universitet skriver studenterna ett examensarbete på sjunde terminen. I detta arbete ingår att göra en egen vetenskaplig studie, utifrån en fråga som kommit att engagera studenterna under utbildningens gång. Till studien samlas ofta material in vid förskolor, i form av t.ex. intervjuer och observationer. Examensarbetet motsvarar 15 högskolepoäng, och utförs under totalt 10 veckor. När examensarbetet blivit godkänt publiceras det i Malmö universitets databas DIVA (<http://mau.diva-portal.org/smash/search.jsf?language=s&v&dswid=4868>)

2023-09-11

Samtycke till medverkan i studentprojekt

Hej,

Mitt namn är Gabriela Dedaj och jag är student på förskolläraryrket utbildning termin 7, vilket betyder att jag snart ska ta examen, 14 januari 2023. Jag har fått godkännande av Malmö universitet att genomföra min studie.

Mitt examensarbete handlar om förskolans fysiska miljö, där fokus kommer att vara på material och utformning. Detta vill jag uppnå med hjälp av semi strukturerade intervjuer. Jag ska ha bestämda intervjufrågor med möjlighet till öppna frågor.

Intervjuer kommer att ske genom zoom då det är en av metoderna som är godkända av Malmö universitet. Zoom mötet kommer att spelas in, du kan bara ha din mikrofon på. Genom att spela in kommer jag, intervjuaren, ha full närvaro i konversationen, vilket är viktigt. Att spela in ger mig också möjligheten att inte missa viktiga moment av era svar. Materialet raderas så fort jag har transkriberat den på papper. Ni blir helt anonyma i mitt examensarbete, jag ska inte skriva era namn eller förskolans namn.

Jag som student följer Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, som hjälper mig att genomföra intervjuer på ett etiskt sätt som bl.a.:

- Medverkan baseras på samtycke och detta samtycke kan när som helst återkallas. Varje

deltagare har alltså rätt att avbryta sin medverkan när som helst, utan några negativa konsekvenser.

- Deltagarna kommer att avidentifieras i det färdiga arbetet.
- Materialet kommer enbart att användas för aktuell studie och kommer att förstöras när denna är examinerad.

Läs mer om Vetenskapsrådet: <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2002-01-08-forskningsetiska-principer-inom-humanistisk-samhallsvetenskaplig-forskning.html>

Studentens underskrift och namnförtydligande:

Gabriela Dedaj

Kontaktuppgifter till student (tfn nr, e-mail):

076 250 45 4548

Gabrieladedaj2@gmail.com

Ansvarig handledare på Malmö universitet:

Matilda Renkvist Quisbert

Kursansvarig på Malmö universitet:

Sara Berglund

.....

Kontaktuppgifter Malmö universitet:

www.mah.se

040-665 70

Information om Malmö universitets behandling av personuppgifter

Personuppgiftsansvarig	Malmö universitet
Dataskyddsbud	dataskyddsbud@mau.se
Typ av personuppgifter	Namn, anteckning av lärandesituation, bild och/eller filmklipp samt ditt samtycke till att Malmö universitet behandlar dessa personuppgifter.
Ändamål med behandlingen	För att möjliggöra undervisnings- och examinationssituationer i förskolemiljö för studenter vid Malmö universitets förskolläro-utbildning.
Rättslig grund för behandling	Ditt samtycke.
Mottagare	Personuppgifterna kommer endast användas i utbildningssyfte inom ramen för Förskolläroprogrammet vid Malmö universitet och kommer inte att spridas vidare till någon annan mottagare.
Lagringstid	Malmö universitet kommer spara dina personuppgifter så länge de behövs för ovan angivet ändamål eller till dess att du återkallar ditt samtycke. Efter genomförd kurs/program kommer personuppgifterna att raderas. Malmö universitet kan dock i vissa fall bli skyldiga att arkivera och spara personuppgifter enligt Arkivlagen och Riksarkivets föreskrifter.
Dina rättigheter	Du har rätt att kontakta Malmö universitet för att 1) få information om vilka uppgifter Malmö universitet har om dig och 2) begära rättelse av dina uppgifter. Vidare, och under de förutsättningar som närmare anges i dataskyddslagstiftningen, har du rätt att 3) begära radering av dina uppgifter, 4) begära en överföring av dina uppgifter (dataportabilitet), eller 5) begära att Malmö universitet begränsar behandlingen av dina uppgifter. När Malmö universitet behandlar personuppgifter

med stöd av ditt samtycke, har du rätt att när som helst återkalla ditt samtycke genom skriftligt meddelande till Malmö universitet. Du har rätt att inge klagomål om Malmö universitets behandling av dina personuppgifter genom att kontakta Datainspektionen, Box 8114, 104 20 Stockholm.

Samtycke

Härmed samtycker jag till att medverka i ovan beskrivna studentprojekt, samt bekräftar att jag har tagit del av informationen om Malmö universitets behandling av personuppgifter.

Namn:

Namnförtydligande:.....

Dagens datum: